HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואח"כ חטא מביא פר חטא ואח"כ עבר ממשיחותו צריכא למימר משום דקתני גבי נשיא דכי עבר מנשיאותו ואח"כ חטא כהדיוט מייתי אהכי תני גבי משיח [א][חטא ואח"כ עבר] מביא פר מנא ה"מ [ב]דתנו רבנן [1]והקריב על חטאתו מלמד שמביא חטאתו משעבר שיכול והלא דין הוא ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה אין מביא חטאתו משעבר [ג]משיח שאין מביא בשגגת מעשה אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה [ד][לא] כ"ש תלמוד לומר והקריב על חטאתו מלמד שמביא על חטאתו משעבר ונייתי נמי נשיא מק"ו ומה משיח שאין מביא בשגגת מעשה מביא חטאת משעבר נשיא שמביא חטאת בשגגת מעשה אינו דין שמביא חטאתו משעבר תלמוד לומר [2]אשר נשיא יחטא כשהוא נשיא אין כשהוא הדיוט לא:

מתני' [ה][א]חטאו עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות ר"ש אומר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבים ומשנתמנו פטורים [ב]איזהו נשיא זה מלך שנאמר [2]מכל מצות ה' אלהיו [ו]שאין על גביו אלא ה' אלהיו:

גמ' מה"מ דתנו רבנן [1]אם הכהן המשיח יחטא [ז](לאשמת) פרט לקודמות [ח](שיכול) והלא דין הוא ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה אין מביא על הקודמות משיח שאין מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אינו דין שלא יביא על הקודמות לא אם אמרת בנשיא שכן אין מביא חטאתו משעבר תאמר במשיח שמביא חטאתו משעבר הואיל ומביא חטאתו משעבר יביא על הקודמות תלמוד לומר המשיח יחטא חטא כשהוא משיח מביא כשהוא הדיוט אינו מביא ותניא נמי גבי נשיא כה"ג [2]אשר נשיא יחטא פרט לקודמות [ח](שיכול) והלא דין הוא ומה משיח שמביא חטאתו משעבר אינו מביא על הקודמות נשיא שאין מביא חטאתו משעבר אינו דין שלא יביא על הקודמות מה למשיח שכן אין מביא בשגגת מעשה תאמר בנשיא שמביא בשגגת מעשה הואיל ומביא בשגגת מעשה יביא על הקודמות תלמוד לומר אשר נשיא יחטא שחטא והרי הוא נשיא ולא שחטא ועודהו הדיוט: ת"ר אשר נשיא יחטא יכול גזרה ת"ל אם הכהן המשיח יחטא מה להלן לכשיחטא אף כאן לכשיחטא אמר מר יכול גזרה גזרה מהיכא תיתי אמרי אין אשכחן דכתיב [3]ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם בשורה היא להם שנגעים באים עליהם דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר פרט לנגעי אונסין לאו אמר רבי יהודה בשורה הכא נמי אימא גזרה היא הלכך כתיב אם ולרבי שמעון נגעי אונסין מי לא מטמו והא [ט]תניא [4]אדם כי יהיה מן הדבור ואילך והלא דין הוא טמא בזב וטמא בנגעים מה זב מן הדבור ואילך אף נגעים מן הדבור ואילך לא אם אמרת בזב שכן [ג]אין מטמא באונס תאמר בנגעים שמטמאין באונס תלמוד לומר אדם כי יהיה מן הדבור ואילך רבא אמר פרט לנגעי רוחות רב פפא אמר פרט לנגעי כשפים תנו רבנן אשר נשיא יחטא פרט לחולה משום דהוה ליה חולה אידחי ליה מנשיאותיה אמר רב אבדימי בר חמא [ד]פרט לנשיא שנצטרע שנאמר [5]וינגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשית ויותם בן המלך על הבית מדקאמר בבית החפשית מכלל דעד השתא עבד הוה כי הא דר' גמליאל ורבי יהושע הוו אזלי בספינתא בהדי דר' גמליאל הוה פיתא בהדי רבי יהושע הוה פיתא וסולתא שלים פיתיה דר' גמליאל סמך אסולתיה דרבי יהושע אמר ליה מי הוה ידעת דהוה לן עכובא כולי האי דאיתית סולתא אמר ליה כוכב אחד לשבעים שנה עולה ומתעה את (הספינות) [הספנים] ואמרתי שמא יעלה ויתעה [אותנו] אמר ליה כל כך בידך ואתה עולה בספינה א"ל עד שאתה תמה עלי [י]תמה על שני תלמידים שיש לך ביבשה רבי אלעזר חסמא ורבי יוחנן בן גודגדא שיודעין לשער כמה טפות יש בים ואין להם פת לאכול ולא בגד ללבוש נתן דעתו להושיבם בראש כשעלה שלח להם ולא באו חזר ושלח ובאו אמר להם כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם

משיח חטא ואח"כ עבר ממשיחותו מביא פר. ומה שכתוב בספרים תני גבי משיח עבר ואחר כך חטא לאו מתרצתא היא ולשון ראשון עיקר דקאמר השתא יש לומר כו': **מה"מ.** דמשיח שעבר ואח"כ חטא דמביא פר: **מתני' חטאו עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות.** דרבנן בתר חטא אזלי: **ר"ש אומר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבין.** דר"ש חטאה וידיעה בעי וה"ה דפליג ר"ש ברישא דקתני נשיא שחטא ואח"כ עבר מגדולתו מביא שעיר דר"ש קאמר נמי דאם נודע לו משעבר דאין מביא שעיר דחטאה וידיעה בעי כשהוא נשיא: **גמ' אם הכהן המשיח יחטא.** חטא במשיחות הוא דמביא פר: **פרט לקודמות.** שחטא ואח"כ נתמנה דהרי הוא כהדיוט ואין מביא פר: **ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה אין מביא על הקודמות.** כדאמר לקמן אשר נשיא יחטא כשיחטא והרי הוא נשיא ולא כשיחטא והרי הוא הדיוט: **שאין מביא חטאתו משעבר.** כדתנן [כ] וכן הנשיא שעבר מגדולתו ואח"כ חטא הנשיא כהדיוט: **יכול גזרה.** דגזרת מלך היא שנשיא יחטא מדלא כתיב ואם נשיא יחטא: **ת"ל אם הכהן המשיח יחטא.** מה יחטא האמור להלן לכשיחטא דהא כתיב אם אף יחטא האמור כאן גבי נשיא לכשיחטא: **גזרה מהיכא תיתי.** כלומר היכי מצית למימר יכול גזרה דהיכא אשכחן גזרה כה"ג: **אין.** דודאי אשכחן כה"ג: **דכתיב ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם בשורה היא להם.** שהכתוב מבשרן שעתיד להיות אע"פ שדבר רע הוא הכא נמי אימא גזרה הלכך כתיב אם הכהן המשיח יחטא לכשיחטא וה"נ אשר נשיא יחטא לכשיחטא: **ר"ש אומר.** ונתתי נגע צרעת שיהא בא מאליו: **פרט לנגעי אונסין.** שאם באו נגעים ע"י נפיחת שד דלא מיטמו: **אדם כי יהיה בעור בשרו מדבור ואילך.** דנגעים בין באדם ובין בבתים פטר בהן לפני הדבור דאותן נגעים שארעו לפני הדבור אין מטמאין לאחר הדבור: **מה זב מדבור ואילך.** דכתיב [ל] כי יהיה זב מבשרו דזבין שהיו לפני הדבור אין מטמאין לאחר הדבור אלא אם כן ראו זיבות אחר הדבור: **תאמר בנגעי אדם שמטמאין באונס.** כגון על ידי נפילה והכאה וכויה או ע"י שד. וה"ה לנגעי בתים דמטמאו באונס: **רבא אמר.** לא קשיא הא דקאמר ר"ש פרט לנגעי אונסין כגון נגעי רוחות דע"י נפיחת שד ולא ע"י אדם וכי קתני תאמר בנגעים שמטמאין באונס כגון ע"י הכאה וכויה: **רב פפא אמר.** כי אמר ר"ש פרט לנגעי אונס ע"י כשפים דלא מטמו וכי קתני תאמר בנגעים דמטמאו באונס כגון שלא ע"י כשפים: **וישב בבית החפשית.** דנעשה חפשי מן המלכות דכהדיוט דמי ואינו מביא שעיר ודלא כרבי יוסי דאמר לעיל בפרק הורה כהן משיח (דף ט.) מי שבא לידי עניות והאי נצטרע לא בא לידי עניות דגזא דידיה מיהא איתיה: **מכלל דעד השתא עבד הוה.** דשררות עבדות הוא לו לפי שמוטל עליו עול רבים: **וסולתא.** סולת. ולהכי נקט בהדי פיתא סולת קמחא לפי שהפת מתעפש ואינו מתקיים כסולת: **ומתעה את הספנים.** שכן דרך של ספנים לשעה הפורשין ליס רב החובל נותן עיניו [מ][בצפון והכוכב מתהלך לדרום ורואה] [נ]בכוכב אחד העומד לימינו או לשמאלו וכל זמן שרואה אותו כוכב לבדו אחר יודע שנהפכה הספינה ומיישרה לדרכה וכוכב שעולה אחת לשבעים שנה פעמים נראה בצפון ופעמים נראה בדרום וכשרב החובל נותן עיניו בו בצפון והספינה תהפך בדרום ורואהו לבדו אחר סבור שנהפכה הספינה ומיישרה אחר הכוכב והוא סבור ליישרה ומהפכה לדרך אחר וכן הוא מתעה את הספנים: **אמר לו כל כך.** חכמה יש בידך ואתה יורד לספינה לסחורה (על) [בשביל] מזונותיך כלומר ואתה צריך לירד לספינה לצורך מזונות: **נתן.** רבן גמליאל דעתו עליהם להושיבם בראש כדי שיהו מתפרנסים [מאותה] שררה שיתן להם: **כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם.** שלא באתם בשליחות ראשון שהייתם בורחים מן הגדולה:

מסורת הש"ס

א) רס"א, **ב)** ת"כ פ' ויקרא, **ג)** לעיל ז., **ד)** כ"ה בדפו"י, **ה)** כתובות מה., **ו)** [לעיל ט. לקמן יא:], **ז)** ב"ש מ"ז, **ח)** ב"ש מ"ז, **ט)** ת"כ פ' מצורע, **י)** בס"י תמוה אני, **כ)** [לעיל ט:], **ל)** [ויקרא טו], **מ)** רש"א [עי' בחלופי גרסאות], **נ)** [עי' רש"ש],

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פט"ו מהל' שגגות הלכה י':
ו ב מיי' שם הל' ו:
ז ג מיי' פרק ב מהל' מחוסרי כפרה הל' ב:
ח ד מיי' פט"ו מהל' שגגות הל' ט:

◆

תורה אור השלם

1. אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פַּר בֶּן בָּקָר תָּמִים לַייָ לְחַטָּאת: ויקרא ד ג
2. אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כב
3. כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לַאֲחֻזָּה וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם: ויקרא יד לד
4. אָדָם כִּי יִהְיֶה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ שְׂאֵת אוֹ סַפַּחַת אוֹ בַהֶרֶת וְהָיָה בְעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֶגַע צָרָעַת וְהוּבָא אֶל אַהֲרֹן הַכֹּהֵן אוֹ אֶל אַחַד מִבָּנָיו הַכֹּהֲנִים: ויקרא יג ב
5. וַיְנַגַּע יְיָ אֶת הַמֶּלֶךְ וַיְהִי מְצֹרָע עַד יוֹם מֹתוֹ וַיֵּשֶׁב בְּבֵית הַחָפְשִׁית וְיוֹתָם בֶּן הַמֶּלֶךְ עַל הַבַּיִת שֹׁפֵט אֶת עַם הָאָרֶץ: מלכים ב טו ה

◆

מוסף רש"י

חטאו עד שלא נתמנו. נשיא ומשוח שאין קרבנם כשל יחיד, שהנשיא מביא שעיר ומשוח מביא פר (כתובות מה.). **הרי הן כהדיוטות.** בכשבה ושעיר שאע"פ שנשתנה גופם לא נשתנה קרבנם (שם). **אם נודע להם עד שלא נתמנו.** דהוה ליה ידיעה וחטאה בחד גופא, **חייבים.** כהדיוטות, **ומשנתמנו.** דהוה ליה חטאה בשעת קרבן יחיד וידיעה בשעת קרבן נשיא, **פטורים.** לגמרי (שם). **בשורה היא להם.** לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר ועל ידי הנגע נותץ הבית ומוצאן (ויקרא יד לד).

◆

רבינו חננאל

יחיד נשיא ומשיח בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצו' צבור בעבוד' כוכבים מנ"ל [א] אמר קרא ואם נפש: כדתניא רבי אומר לפי שמצינו בעבודת כוכבים שחלק הכתוב בין מרובין ליחידין מרובין בסייף לפיכך ממונם אבד פירוש אנשי עיר הנדחת. יחידין בסקילה לפיכך ממונם פלט יכול נחלוק בקרבנותיהם [ת"ל תורה אחת] פי' בשגגת מעשה לחודה בלא הוראה שוה דכל חד וחד בין יחיד בין רבים מייתי שעירה. ופירשנו בפרק הא' של זו המסכת כי כל ישראל אם עשו בלא הוראה כל חד וחד מייתי קרבן יחיד והיינו דקא (סמיך) [משוי להו] הכא. אבל בענין הוראת ב"ד לא מיירי כלל: מתקיף לה רב חלקי' מהגרוניא. ס"א רב חייא מהגרוניא אלא טעמא דכתב רחמנא תורה אחת הא לאו הכי הוה אמינא חלוקין הן וכי שגגו רבים במעשה בלא הוראה קרבנם חלוק מהיחיד. דבר זה אי אפשר על הדעת שאין שום קרבן שיחייבו בו מאי נייתי פר צבור בשאר מצות הוא דמייתי ליה פירוש בהוראה. נייתו פר ושעיר צבור בעבודת כוכבים הוא דמייתו להו. פירוש בהוראה. לייתו שעיר. פי' דעדיף משעירה. כדמפרש בספרא דשעירה לא אתיי' קרבן צבור. נשיא בשאר מצות הוא דמייתי ליה. פירוש בשגגת מעשה לחודיה. מאי אייתר לך שעירה יחיד נמי קרבנו. ומהדרינן אצטריך סד"א צבור בעבודת כוכבים. פירוש בהוראה מייתו פר לעולה ושעיר לחטאת הני דעבוד בשגגת מעשה [לייתו אפכא] פירוש לייתו שעיר לעולה ופר לחטאת (וצבו') [א"נ] צריכין קרבן אחר ואין להם תקנה קמ"ל: אמר ברוך ראיתי שכתב רב האי גאון זצ"ל אנו אומרים כי מדרש רבי בענין תורה אחת לא יתכן שהרי חלק הכתוב בין מרובין ליחידים גם בקרבן עבודת כוכבים שהרי יחידים מביאין שעירה וצבור שהן ב"ד מביאין פר לעולה ושעיר לחטאת. וכיון שפירש הכתוב וחלק לא הוה סלקא אדעתין שחייבין אנו לחלוק חלוקה אחרת כדי שיהא צריך לאשמעינן תורה אחת. ור' נסים בר' יעקב זצ"ל אתקפה ופירשה בענין אחרינא [ב] כתבנוהו בתחלת פירוש דיבמות. ובין מר ובין מר לא עיילי סוגיא דשמעתא דלא סברי דאיכא הפרש ברבים בין הוראה בשגגת מעשה ובין מעשה לחודה ולא אפשר דמדמי קרבן צבור לעיר הנדחת. [ג] קרבן צבור לא אתי עד דעבדי רוב הקהל. ואפי' לר' יהודה דר' שמעון [עד דעבד שבט א'] וקים לן בתחילת סנהדרין בין לר' יאשיה בין לר' יונתן דכל השבט שהודח לא מיבעיא דהוי עיר הנדחת. כמה פרכי איכא [ג] (דבדידן למרי ליבא מאי) הוא והמכשלה הזאת תחת ידך [ד] אקשי'

א) גי' רבינו כהן כהגי' ביבמות ע"ש וחסר כמה מלות בדברי רבינו אחר מלת נפש. ב) עי' ר"ף בפ"ק דיבמות. ג) אולי צ"ל דבכהגון דין למרי תלמודי. ד) עי' גיטין דף מג וש"נ.

◆

תוספות הרא"ש

אשר נשיא יחטא יכול גזרה. משום דשני קרא בדיבורי' וכתיב אשר נשיא יחטא ולא כתיב אם נשיא יחטא כי היכי דכתיב אם הכהן המשיח יחטא בעי יכול שהכתוב מבשרך שעתידין (הנשיאים) [הנשיאים] לחטוא ת"ל יחטא דמשמע במקרה כמו יחטא דכתיב בכ"מ. ומתוך פרש"י ז"ל משמע שכתוב בספרים נאמר כאן יחטא ונאמר להלן יחטא. ואפי' אם ישנו בספרים אינה ג"ש ממש דתרוייהו צריכי למעוטי קודמות. אלא גלוי מלתא בעלמא דהתם דהכא כמו יחטא דהתם. והאי דכתיב אשר כדדריש לקמן אשרי הדור שהנשיא שלו מביא קרבן על שגגתו: (ואי) [ומין] כתיב קרא הכי לבשר על הרעה. אין [דכתיב] ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם בשורה היא להם. (אלא) [אלמא] אורחא דקרא מרמז העתידים אפי' הרעה. והע"ג דלא דמי כולי האי דאותה בשורה טובה היתה דאמרינן במדרש שהאמוריים הטמינו אוצרותיהם בכותלי בתיהם ובמקום המטמון הביא הקב"ה צרעת כדי שיסתרו הכותלים וימצא המטמון: ונגעי אונסין לא מטמו והתניא וכו' עד תאמר בנגעים שמטמאין באונס. ומשמע ליה לתלמודא שאין לחלק בין נגעי אדם לנגעי בתים. והרמ"ה ז"ל הקשה מאי פריך מנגעי אדם לנגעי בתים הכא ענינא דקרא דכתיב ונתתי אני ולא שבא ע"י אונס. והכא מענינא דקרא דכתיב כי יהיה דמשמע בכל ענין שיהיה. ועוד אי ס"ד דמעיקרא הוה ס"ל דנגעי אונסין דממעט ר' שמעון בבתים קממעט להו. א"כ מאי סלקא דעתך לאוקמינהו. אי בנגעי רוחות וכשפים מאי קא פריך [הא] לא דמי האי אונס שמביא אדם בגרמותו לאונס אחר. וכ"ת דאפי' אי מוקמת ליה בנגעי רוחות וכשפים קשיא ליה. א"כ מאי משני רבא ור"פ בנגעי רוחות בנגעי כשפים. ופירש דס"ד מעיקרא דהני נגעי אונסין דממעט ר"ש לא בנגעי בתים קאמר דמשמע ליה לר"ש למדרש קרא ונתתי אני ממילא פרט לנגעי אונסין שלא באו ע"י המקום ב"ה בלבד אלא ע"י דבר אחר. ואם אינו ענין לנגעי בתים דס"ד דליכא מידי בנגעי בתים דלא הוה מחמת המקום שהרי אין בבית רוח חיים שיקבל חולאים ונגעים כמו בבשר ודם. וע"כ אי אתה מוצא בנגעי בתים אלא ע"י גזירת המקום. ולא שייך למעוטי בהו נגעי אונסין. וקרא ע"כ באם א"ע לנגעי בתים תנהו ענין לנגעי בני אדם. ומש"ה פריך מהך ברייתא. ותירצו רבא ור"פ דמשכחת שפיר נגעים בבתים שלא באו על ידי הקב"ה בלבד כגון נגעי רוחות וכשפים. (והכי) [ובבתים] ממעט ר"ש אבל באדם מטמא אפי' באונס: (ת"ש) [ת"ר] אשר נשיא יחטא פרט לחולה. כדמפרש שאם נצטרע וחטא אינו מביא שעיר לפי שעבר מנשיאותו והרי הוא כהדיוט. ופרש"י ז"ל דהך ברייתא דלא כריה"ג דלדידיה כיון דגזא דידיה כדקאי קאי מחייב ולא דק דלענין עולה ויורד הוא דקאמר ר"י הגלילי דנשיא פטור משום דליתיה בדלות ועלה קמבעיא לה אם נצטרע אי מדחי דחי או מפטר פטר ופשט ליה דפטר לפרש"י ז"ל. אבל להביא שעיר אחר שחלה ועבר בהא [א] (כ"א) מודו דלא כדתני לעיל אשר נשיא יחטא כשהוא נשיא אין כשאינו נשיא לא. ותנן נמי במתני' נשיא שעבר הרי הוא כהדיוט וליכא מאן דפליג. הרמ"ה ז"ל: **א"ל** כל כך בידך ואתה עולה בספינה. פרש"י ז"ל כ"כ חכמה יש בידך ואתה יורד לסחורה לספינה בשביל מזונותיך. כלומר אתה צריך לירד בספינה בשביל מזונות. ולא נהירא דלא לנבונים עושר. ועוד דרוב יורדי ספינה הם עשירים בעלי סחורה. דמה לעניים צורך לילך בספינה ממדינה למדינה. ונ"ל (כבר) [כ"כ] אתה יודע במוצאי הים וקורותיו ואתה יורד לספינה. וא"ל עד שתמה אתה עלי שלא הועילה חכמתי לי ליזהר ולכוין השעה שיעלו הכוכבים תמה על אלו חכמים גדולים שאין כל חכמתם מועילה להם ליטול עצה לעצמן להרויח אפילו כדי מזונותם בצמצום. הרמ"ה ז"ל: **נתן** דעתו להושיבם בראש. פירש רש"י כדי שיהיו מתפרנסים בשררה שיתן להם. ולא נהירא דלשון להושיבם בראש בישיבה משמע כדאמרינן בכתובות בשלהי פרק הנושא (דף קג:) דר"ח בר חמא יושב בראש. ובישיבה מאי פרנסה איכא. אלא משום דאשבחיהו רבי יהושע כולי האי אמר ראוים הללו לישב בראש ולמנותם פרנס על הצבור. הרמ"ה ז"ל:

א) הוא ר"ת כל אדם ואולי צ"ל כ"ע: